

νιάνης (1447—1455) ὅστις ὡς στρατηγὸς τῷ 1447 καὶ 1448 τῆς Γενούης κατὰ τῶν Φινάλων διεκρίθη ἐπὶ ἀνδραγαθίαις καὶ γενναϊότητι· οὗτος ὑπανδρεύσας τὴν θυγατέρα του Μαρίαν, περιβόητον ἕνεκα τοῦ πρὸς τὸν σύζυγόν της θαυμαστοῦ ἔρωτός της, μετὰ τοῦ πρίγκιπος Δομινίκου Κατελουζίου τῆς Λέσβου, συνέταξε τῇ 8 Ἰουνίου 1472 τὴν διαθήκην του, καὶ ἀπεβίωσε τῷ 1474, τελευταῖος ἐνοικιαστὴς τῆς Νέας Φωκαίας γενόμενος. Ἡ ἀστυνομία τῆς Χίου ἐξετελεῖτο ὑπὸ τῶν πεντήκοντα δύο στρατιωτῶν, ἃς ἕκαστος νέος ἑπαρχὸς ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ ἐκ Γενούης. Τὴν ἡμέραν οὗτοι ἐνησχολοῦντο πρὸς διατήρησιν τῆς τάξεως, τὴν δὲ νύκτα ἐπεριπάτουν εἰς τὰς ὁδοὺς, ἐπὶ κεφαλῇ δ' αὐτῶν ἦν ὁ ἀρχινοκτοφύλαξ (*capitan di notte ἢ bargello*) ὅστις ἐλάμβανε τὸν μισθὸν του ἐκ τῶν χρημάτων, ἃ ἐπλήρωνον αἱ οὐχὶ εὐάριθμοι πόρνοι τῆς Χίου πρὸς ἐλευθέραν ἐξασκησιν τοῦ ἐπαγγέλματός των. Αἱ πύλαι τῆς πόλεως, ὧν τὴν μὲν μίαν κλειδα εἶχεν ὁ ἑπαρχος, τὴν δ' ἐτέραν ὁ ἐν ἐνεργείᾳ διοικητὴς, ἐκλείοντο τὴν δευτέραν ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον, καὶ ἠνοίγοντο μικρὸν πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου ὑπὸ πυλωροῦ. Καὶ ὁ ἑπαρχος δ' αὐτὸς δὲν εἶχε τὴν ἐξουσίαν ν' ἀνοίξῃ πύλην τινα, ἐκτὸς μόνον ἀν' ἡ παρουσία του ἦν ἀναγκαιοτάτη ἕνεκα κινδύνου ἐπιδρομῆς Τούρκων. Φροντίζοντες δὲ διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν ὑπήκόων, ὠκοδόμησαν μεγάλας σιταποθήκας (*rebetae*) ἐν ἔτει 1488 κατὰ τοῦ λιμοῦ, δύο δὲ Μαονεῖς καὶ εἰς ἀστὸς ἀνεδέχοντο τὴν προμήθειαν τοῦ σίτου, ὅστις ἐφυλάττετο εἰς τὰς ἀποθήκας, καὶ ἀνάγκης ἐπιγιγνομένης, ἐχορηγεῖτο τοῖς Χίοις ἀντὶ μικρᾶς τιμῆς. Αἱ ἀποθήκαι συνήθως ἐνοικιάζοντο εἰς Μαοναῖον ἐπὶ τέσσαρα ἔτη καὶ ἔφερον τῇ ἐταιρίᾳ πεντακόσια ἕως πεντακόσια ἐξήκοντα (κατὰ δὲ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ὑπάρξεώς της μόνον διακόσια) φλωρία κατ' ἔτος. Ἀναλόγως ὑπῆρχε φροντίς καὶ διὰ τὴν ὑγείαν τῶν νησιωτῶν. Δύο ὑγειονόμοι (*giudice di sanità*) ἐξήταζον ἕκαστον τῶν εἰσερχομένων πλοίων, ἐπὶ δὲ τοῦ λιμένος ἔδρυτο μέγα ὑγειονομεῖον καὶ ἐν τῇ πόλει παρὰ τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀγίας Ὑπακοῆς μέγα λεπροκομεῖον, καλοὶ δὲ ἰατροὶ ἐμισθοῦντο ἀντὶ 200 δουκάτων κατ' ἔτος. Ἐκτὸς τούτου οἱ Ἰουστινιάναι, οἵτινες οὐδέποτε παρέλειψαν εὐκαίριαν ὥπως ἐπιδειξώσι τὰς ἐνεργητικὰς των διαθέσεις, διετήρουν ἀριθμὸν τινα ἰδίων νοσοκομείων καὶ πτωχοκομείων, ὥστε ὑπῆρχον πολλὰ ἐγγυήσεις διὰ τὴν ὑλικὴν τῆς Χίου οἰκονομίαν.

Τὰ οἰκονομικὰ τῆς νήσου ταύτης μέχρι τοῦ 1444 εὐρίσκοντο εἰς ἀνθηρὰν κατάστασιν. Συνεπεία τοῦ ὅρου καθ' ὃν ἕκαστος Μαοναῖος ἀπὸ τοῦ 1364 ὥφειλε νὰ συνεισφέρῃ ἑκατὸν *Luoggi*, πρὸς ἑκατὸν λίβρας ἕκαστον, πρὸς διοργανισμὸν τῆς διοικήσεως, ἐσχηματίσθη κεφάλαιον σημαντικὸν κατὰ τοὺς τότε χρόνους, ὅπερ, καλῶς διαχειριζόμενον, ἔφερε καὶ καλοὺς τόκους. Οὕτως ἡ Μαόνα ἀπὸ τοῦ 1385—1436 ἦν εἰς θέσιν νὰ δαμνέτῃ τῇ δημοκρατίᾳ τῆς Γενούης, ἐκτὸς τοῦ ἐτησίου φόρου, καὶ ἐξήκοντα ὀκτὼ χιλιάδας λιβρῶν, καὶ εἰς αὐτὰ δὲ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ἐπὶ τῆς Χίου Γενουησιτικῆς ἀρχῆς, τὰ εἰσοδήματα ὑπερέβαινον σημαντικῶς τὰ ἐξόδα. Τὸ πλεόνασμα διενέμετο κατ' ἴσα μέρη εἰς τὰ 13 *duodena*, ὅστερον δ' εἰς ἕκαστον Μαοναῖον ἀναλόγως τῶν *caratti*, τὰ ὅποια εἶχεν. Ὁ Παγάνος ὑπολογίζει τὰ ἐτήσια ἔσοδα εἰς ἑκατὸν χιλιάδας δουκάτων (χρυσῶν σκούδων). Περὶ δὲ τῶν οἰκονομικῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τῆς Μαόνας, ἔχομεν τὰς ἀκριβεστεράς εἰδήσεις. Ἐν ἔτει 1498, τὸ πλεόνασμα ἦν 14,972 δουκάτων, πύξήθη δὲ καὶ κατ' αὐτὰς τὰς ἐμπολέμους περιστάσεις τοῦ 15. αἰῶνος ἐξ ἐμέσων καὶ ἀμέσων φόρων καὶ ἐκ τῆς πωλήσεως τῆς μαστίχης εἰς 26,000 δουκάτων. Τὸ ὅλον ποσὸν τῶν ἐξόδων συνεποσοῦτο εἰς 86,000 ἐξ ὧν 26,000 ἔδαπανῶντο διὰ κυβερνητικὰ ἐξόδα, 14,000 διὰ χαράτζι, καὶ 20,000 τοκιμοὶ δανείων, εἰς ἃ, προσθετομένων καὶ τῶν 26,000, ἃ διενέμοντο οἱ Μαονεῖς, ἀποτελεῖτο τὸ ποσὸν τῶν 86,000 δουκάτων. Ἐκαστον *duodeno* λοιπὸν τῷ 1566 ἐλάμβανε μέρισμα 2,000 δουκάτων, ἐνῶ προηγουμένως ἕνεκα τῆς συγχωιωνίας, καὶ τῶν φόρων οὓς ἐπλήρωνον καὶ πλοῖα καὶ ἐμπορεύματα, εἶνε πιθανὸν ὅτι ἐλάμβανε τὸ δεκαπλοῦν.

(Ἔπεται συνέχεια)

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑἰΣΘΗΣΕΩΝ

Τοῦ ἀνθρώπου γένους καὶ ἰδίως περὶ τῆς ΑΦΗΣ.

Η ἀπόρρητος κατασκευὴ ὠραίου ἄνθους, ἄνθρωπε, σὲ ἐκπλήττει· ὁ οὐρανὸς μετὰ τῶν φωτοδόλων αὐτοῦ κόσμων πληροὶ τὴν ψυχὴν σου θρησκευτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ· ἡ ὄψις τῆς αἰωνίου καὶ ποικίλης τάξεως ἐν τῇ δημιουργίᾳ σὲ καλεῖ εἰς λατρείαν τοῦ Δημιουργοῦ. Ἀλλὰ πῶς; Διατὶ λησμονεῖς ὅ,τι ἐγγύτερόν σοι κεῖται; Αὐτὸ τὸ σῶμά σου, τὸ κάλυμμα αὐτοῦ τῆς ἀθανάτου σου ψυχῆς, δὲν εἶνε

ἄρα γε ἐπίσης ἄξιον τῆς μελέτης σου ὡς τὰ ἄλλα θαυμασία τῆς θείας σοφίας τε καὶ δυνάμεως; Εἶνε ἄρα γε ἡ τοῦ σύμπαντος οἰκοδομὴ θαυμαστότερα καὶ σκοπιμώτερα τῆς κατασκευῆς τοῦ ἰδίου σου σώματος;

Ἐκτομύρια ἀνθρώπων τίθενται τὸ ἴδιον σῶμα καὶ τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ πρὸ παντὸς ἄλλου πράγματος ἐν τῇ δημιουργίᾳ· ἀλλὰ πόσοι ἐξ αὐτῶν γνωρίζουσιν, ἔστω καὶ ἐπιπολαίως μόνον, τὴν θαυμαστήν κατασκευὴν τοῦ σώματος αὐτοῦ! Πολλοὶ ἐξετάζουσι μετὰ σπουδῆς τὴν σύνθεσιν καὶ τὸ ὕψος τῶν ἱματίων καὶ τῶν κοσμημάτων αὐτῶν, ἀλλ' ἡ φύσις τοῦ γένου ἐνδύματος τῆς ψυχῆς οὐδαμῶς ἐλκύει τὴν προσοχὴν των. Τὰ ἀριστουργήματα τῆς ἀνθρωπίνης τέχνης διαφέρουσιν αὐτοῖς πλείονον ἢ τὸ ἀριστούργημα τοῦ Δημιουργοῦ, ὅστις τὸ ἀνθρώπινον σῶμα ἐπλασεν ἐκ πηλοῦ, καὶ ἐμφυσήσας ἔδωκεν αὐτῷ ζωὴν, καὶ οὕτω κατέστησεν αὐτὸ τὸ ὠραιότερον τῶν ἐπὶ τῆς γῆς πλασμάτων.

Οὐδὲν τῶν ἀπὸ τοῦ οὐρανίου Πατρὸς προερχομένων πρέπει νὰ μένῃ ξένον τῷ χριστιανῷ. Ὀφείλει δὲ αὐτὸς νὰ θεωρῇ ὡς τιμαλφὸς δῶρον τοῦ Πλάστου αὐτοῦ τὸ σῶμα, ἐν ᾧ οἰκεῖ ἐπὶ τινα ἔτη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ· ὀφείλει ν' ἀναφωνῇ μετὰ τοῦ Ἰωβ· «Σὺ, Πάτερ, ἔδωκεν μοι σῶμα καὶ ψυχὴν, καὶ πνεῦμα σου ἐν ἐμοί· καὶ ὅτι οὐκ ἐξήλασας τὸ πνεῦμά σου ἀπὸ ἐμοῦ, καὶ οὐκ ἐξήλασας τὸ πνεῦμά σου ἀπὸ ἐμοῦ, καὶ οὐκ ἐξήλασας τὸ πνεῦμά σου ἀπὸ ἐμοῦ.» (Ἰωβ, ι', 11-12).

Τὸ ὅλον οἰκονομικὸν τοῦ ἀνθρώπινου σώματος ἐστῆρικται ἐπὶ λίαν σοφῆς καὶ θαυμασίας συναρθρώσεως ὁστέων. Διὰ τὴν τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ὁστά αποτελοῦσι τοῦ ἀνθρώπου τὸ σκελετόν· ταῦτα δὲ εἰσι διπλὰ τὰ πλείστα· ἀπλὰ δὲ μόνον τὰ ἐν τῷ μέσῳ· ὥστε, ὄντων διπλῶν καὶ τῶν εἰς τὰ ὁστά ἀναγομένων συστατικῶν τοῦ σώματος μερῶν, εἴαν τις διατέμῃ τὸ σῶμα αὐτὸ κατὰ μέσον ἀπὸ κορυφῆς μέχρι ποδῶν, θέλει ἔχει δύο ἡμίση ἐντελῶς πρὸς ἄλληλα ἴσα, ἥτοι δύο πόδας, δύο χεῖρας, δύο ὦτα, δύο ὀφθαλμούς, κτλ. Οὕτω δὲ τὸ ἀνθρώπινον σῶμα ἐστὶ διμεροῦς κατασκευῆς, καὶ ἐν περιπτώσει καταστροφῆς ὀργάνου τινός, ἡ ὑπαρξὶς τοῦ ἐνὸς μέρους ἐπανορθοῖ ὅπως οὖν τῷ ἀνθρώπῳ τὴν ἀπὸ τῆς στερήσεως τοῦ ἐτέρου βλάβαν. Ἀλλ' ἐκ τοῦ ὅτι ἅπαντα σχεδὸν τὰ μέλη τοῦ σώματος εἰσι διπλὰ, δὲν προέρχεται διπλασίαις τῶν τῇ αἰσθήσει γινομένων παθημάτων. Ὁ ἄνθρωπος καὶ ἀκούει καὶ βλέπει καὶ αἰσθάνεται οὐχὶ διττῶς.

Τὰ ὁστά περικαλύπτει ἀμέσως τὸ περίσπεον, ἥτοι λεπτοτάτη συνυφὴ αἵματικῶν καὶ λυμφατικῶν ἀγγείων, χρησιμεύουσα πρὸς τὸν ἐντελῆ καταρτισμὸν τῶν ὁστέων, ἅτινα κατ' ἀρχὰς μὲν εἰσι χονδροφυῆ, περὶ δὲ τὸ εἰκοστὸν τῆς ἡλικίας ἔτος λαμβάνουσι τὴν πλήρη αὐτῶν ἀνάπτυξιν, καὶ εἴτα ἀπὸ τοῦ πεντηκοστοῦ ἔτους γίνονται κατὰ μικρὸν ἐλαφρά τε καὶ εὐθραυστα.

Ἐπίδεςμοι εὐκαμπτοὶ καὶ ἰνώδεις, τένοντες καλούμενοι, εἰσδύουσι καὶ περιπλέκονται εἰς τὰ μαλακὰ τοῦ σώματος μέρη, καὶ συνδέουσιν αὐτὰ μετὰ τῶν ὁστέων· πλείστα δὲ τοιαῦτα ἴνες, συμπεφυκυῖαι ἀποτελοῦσιν ὑπὸ διάφορα σχήματα τοὺς λεγομένους μῦς, οἵτινες εἰσι λίαν εὐαίσθητοι καὶ παράγουσι τὰς κινήσεις τοῦ σώματος. Ὅτι σὰρκα ἀποκαλοῦμεν, ἐστὶ σύμπλεγμα τενόντων, ἰνῶν, μυόνων, ὑμένων, ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν. Διὰ τῶν ἀρτηριῶν καὶ τῶν φλεβῶν ῥέει ἀκαταπαύστως τὸ αἷμα ἀπὸ τῆς καρδίας καθ' ὅλον τὸ σῶμα, καὶ ἀπὸ τούτου εἰς τὴν καρδίαν.

Ἐκαστον μέρος τοῦ σώματος, καὶ αὐτὸ τὸ ἐλάχιστον, κεῖται ἐν τῷ οἰκείῳ καὶ καταλλήλῳ τόπῳ, ἔχει ἰδίαν ὀρισμένην ἐνέργειαν καὶ εὐρίσκεται στενῶς συνδεδεμένον πρὸς τὸ ὅλον. Πλείστα τῶν μερῶν αὐτῶν χρησιμεύουσιν εἰς τὸ νὰ παρέχῃσι τροφήν τῇ ὅλῃ μηχανῇ, τῇ τοσοῦτον τεχνικῶς κατασκευασμένῃ. Ἀλλὰ μεταβάλλουσι τὴν τροφήν εἰς αἷμα, ὑμέναι, ἴνας, μῦς, ὁστά, καὶ ἄλλα ἀποχωρίζουσι καὶ ἀπωθοῦσιν ἀπὸ τοῦ σώματος τὰ πλεονάζοντα καὶ μὴ θρεπτικά μόρια. Ὅλοι δὲ αὐταὶ αἱ λειτουργίαι τοῦ σώματος τελοῦνται ἀδιαλείπτως καὶ μάχιστα ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἄνευ τῆς θελήσεως αὐτοῦ· ἡ δὲ ἐπιστήμη τοῦ ἀνθρώπου, καίτοι πολλῆς γενομένης ἐρευνῆς, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξακριβώσῃ τίνι τρόπῳ γίνονται ἐντὸς ἡμῶν αἱ μεταβολαὶ αὗται.

Γινώσκουμεν μὲν, ὅτι ἡ τροφή μετὰ τὴν μάσησιν κατέρχεται διὰ τοῦ φάρυγγος καὶ τοῦ οἰσοφάγου εἰς τὸν στομάχον, ὅτι ἐκεῖ διαλύεται ὑπὸ δριμυτάτου ὑγροῦ, τοῦ λεγομένου γαστρικοῦ χυμοῦ, ὅτι ἀκολουθῶς διὰ τῆς χολῆς ἀποχωρίζονται αἱ θρεπτικαὶ οὐσίαι ἀπὸ τῶν μὴ τοιούτων, ὅτι μετὰ περικιτῶν πέψιν ἐν τοῖς ἐντέροις, διὰ πολλῶν ἐλιγμῶν διερχομένη ἡ οὕτω παρασκευασθεῖσα τροφή, ἀφίνει καθ' ὁδὸν τὰ χρήσιμα αὐτῆς μόρια, ἀπορροφούμενα ὑπὸ τῶν λυμφατικῶν ἀγγείων· ἡξεύρομεν προσέτι, ὅτι τὰ ἐκ τῆς τροφῆς ὑγρά διαρρέουσι διὰ τῶν νεφρῶν, ὅπως ἀφαιρεθῶσι τὰ πρὸς θρέψιν τοῦ σώματος ἀκατάλληλα μέ-

ρη· ἀλλ' ὅμως ἐξ ὅλης ταύτης τῆς σοφῆς διοργάνωσώς γνωρίζομεν μόνον τὸ ἐξωτερικὸν μέρος, ἀγνοοῦμεν δὲ παντάπασιν πῶς ταῦτα πάντα δύνανται νὰ παρὰχθῶσιν, ἀγνοοῦμεν τὴν αἰτίαν τῶν θαυμαστῶν ἀποτελεσμάτων, ὧν ἡ ὑπόστασις δικαίως θαμβεῖ ἡμᾶς.

Οὐ μόνον δὲ ἡ τροφή, ἣν λαμβάνομεν, ἀλλὰ καὶ ὁ περιβάλλων ἡμᾶς ἀὴρ τρέφει ἡμᾶς. Οἱ πνεύμονες ἡμῶν πληροῦνται ἀέρος διὰ τῆς εἰσπνοῆς καὶ ἀμέσως ἐκπέμπουσιν αὐτὸν ἐν μέρει· ὁ δὲ ἐρεθισμὸς καὶ ἡ ἐξ αὐτοῦ προερχομένη κίνησις τῶν πνευμονῶν ἐπαναλαμβάνονται, καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐξακολουθεῖ, διαρκούσης τῆς ζωῆς, τὸ διπλοῦν ἔργον τῆς ἀναπνοῆς, ἥτοι ἡ εἰσπνοὴ καὶ ἡ ἐκπνοή. Ἐνῷ δὲ ὁ ἀὴρ εὐρίσκεται ἐν τῷ πνεύμονι, οὗτος ἀπορροφᾷ τὰ καθαρώτερα ἐκείνου μόρια καὶ ἀπωθεῖ ὅσα εἰσὶν ἄχρηστα ἢ βλαβερὰ εἰς τὴν ζωὴν. Ἐκ τούτου, ἐὰν διαρκῶς διαμεινῶσιν ἄνθρωποι κατὰκλειστοὶ ἐντὸς δωματίων, ὧν δὲν ἀνανεοῦται ὁ ἀὴρ, ἀναγκάσιως νοσοῦσι, διότι ὁ ἀὴρ, ὃν εἰσέπνευσεν ἡδὴ ὁ ἄνθρωπος, ἀπώλεσε τὴν θρεπτικὴν αὐτοῦ δύναμιν καὶ κατέστη ὀλέθριος. Ἄλλα ὄργανα, οἱ ἐφ' ὕλην τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος ἀόρατοι πόροι, ἀπορροφῶσιν ἀέρα καὶ μόρια τοῦ ὕδατος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου λουόμεθα. Ἐν τούτοις μένει κεκρυμμένον τοῖς θνητοῖς ὅποια θρεπτικὰ μόρια παρέχει ὁ ἀὴρ καὶ πῶς συμβαίνει τὸ φαινόμενον αὐτό.

Ὅσον δὲ ἀξιοθαύμαστοι καὶ ἀπόρρητοι ἐστὶν αἱ ἐργασίαι τῶν ποικίλων ἐξωτερικῶν καὶ ἐσωτερικῶν μελῶν καὶ ὀργάνων τοῦ σώματος, ἄλλο τόσο σπουδαῖον καὶ μυστηριώδες ἐστὶ τὸ ἔργον τῶν νεύρων, ἅτινα, πανταχῇ περιεκεχυμένα τῷ σώματι ἐκτός τε καὶ ἐντὸς αὐτοῦ, ἀποτελοῦσιν ἀναντιρρήτως τὰ κύρια ὄργανα, δι' ὧν ἡ ψυχὴ διευθύνει τὸ σῶμα καὶ κυρίᾳ αὐτοῦ γίνεται. Διὰ τῶν νεύρων ἡ ψυχὴ εὐρίσκεται οὕτως εἰπεῖν παροῦσα εἰς πᾶν μέρος τοῦ γήινου αὐτῆς περικαλύμματος· δι' αὐτῶν ἀντιλαμβάνεται τῶν ἐξωτερικῶν πραγμάτων.

Τὰ νεῦρά εἰσιν ἀπαλὰ, λεπτότατα καὶ ἐνίοτε δυσόρατοι ἵνες· ἕκαστον δὲ νεῦρον σύγκειται ἐκ δύο παραλλήλως συνδεδεμένων νημάτων. Ἐκτείνονται δὲ τὰ νεῦρα, ὡς εἴρηται, καθ' ἅπαν τὸ σῶμα, ἐξωτερικῶς τε καὶ ἐσωτερικῶς, ἀναχωροῦντα ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου καὶ ἀπὸ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ καὶ προβαίνοντα ἀνὰ ἕσα ζεύγη ἐκατέρωθεν πρὸς τὰ ἔσχατα ἅκρα τῆς ἐπιφανείας τοῦ σώματος.

Καθὼς δὲ ἀφ' ἐνὸς ἡ ψυχὴ τῇ βοήθειᾳ τῶν

νεύρων ἐκτελεῖ τὴν θέλησιν αὐτῆς καθ' ἅπασαν τὴν ἔκτασιν τοῦ σώματος, οὕτως ἀφ' ἑτέρου τό τε σῶμα καὶ τὰ ἐξωτερικὰ πράγματα ἐνεργοῦσιν ἐπὶ τῆς ψυχῆς. Διὰ τῶν νεύρων ὁ πόνος, ὁ ἐκ τῆς ἐξώθεν βλάβης, φθάνει ἄχρι τῆς ψυχῆς, τὸ δὲ ἐν τῇ ψυχῇ πάθημα καθίσταται ἔννοια καὶ ἰδέα. Ἀλλ' ὅμως μὴ ζητεῖτε πῶς δύναται ἡ ὕλη ἐνταῦθα νὰ ἔλθῃ εἰς συναφὴν μετὰ τοῦ πνεύματος, ἢ τίνι τρόπῳ δύναται τὸ ἄυλον νὰ ἐπενεργῇ ἐπὶ τοῦ γήινου. Ἐν τῷ σώματι ἡμῶν πλεῖστα ὑπάρχουσιν αἶλα, εἰς ἃ ὅμως ἀποδίδομεν ὑπόστασιν τινα, διότι ὡς κεκρυμμένα δυνάμεις ἐνεργοῦσι δι' ἐξωτερικῶν φαινομένων, ταῖς αἰσθήσεων ἡμῶν ὑποπιπτόντων. Αἱ ἰδέαι καὶ ἡ διὰ λέξεων ἔκφρασις αὐτῶν εἰσὶ φαινόμενα τῆς ψυχῆς ἡμῶν· ἀλλὰ διότι δι' αὐτῶν ἡ ψυχὴ ἐνεργεῖ ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων ἡμῶν, καὶ ἐπὶ τῆς ἀκοῆς καὶ τοῦ αἰσθητικοῦ τῶν ἄλλων, οὐδόλως ἔπεται ὅτι αἱ ἰδέαι καὶ ὁ ἔναρθρος λόγος εἰσὶ τι σωματικόν. Οὐδὲ δύναται αἱ ἰδέαι καὶ αἱ λέξεις νὰ θεωρηθῶσιν ὡς μόρια τῆς ψυχῆς, ἀπ' αὐτῆς ἀποχωριζόμενα καὶ διὰ τοῦ ἀποχωρισμοῦ ἐλαττοῦντα αὐτὴν· ἀπαραλλάκτως ὡς δὲν ἀποτελοῦσι καίρια μέρη τῶν πραγμάτων, τῶν παρ' ἡμῶν σωμάτων καλουμένων, τὸ χρῶμα, ἡ μορφή, ἡ ἀπαλότης ἢ ἡ σκληρότης αὐτῶν, διότι ταῦτά εἰσιν ἀπλῶς ἀποτελέσματα καὶ ἐκδηλώσεις τῶν ἐν αὐτοῖς κεκρυμμένων δυνάμεων.

Ἡ σύμπασα Κτίσις συνίσταται ἐκ δυνάμεων καὶ πνευμάτων· ὅτι δὲ ἡμεῖς γήινον ἢ σωματικὸν ὀνομάζομεν, ἐστὶν ἀπλῶς τὸ ἀποτέλεσμα δυνάμεων ὑψηλοτέρων ἢ κατωτέρων, ἐνεργουσῶν ἐπὶ τῆς ψυχῆς ἡμῶν διὰ τῆς μεσολαβήσεως τῶν νεύρων.

Χρησιμεύοντων δὲ τῶν νεύρων ὡς κυρίων καὶ ἀμέσων ὀργάνων τῆς ψυχῆς, ὁλόκληρον τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου μεθ' ὅλων τῶν ἀγγείων, ὁστέων, σπλάγχων, ἐντέρων, ἰγῶν καὶ μυῶν αὐτοῦ καὶ μεθ' ὅλης τῆς θαυμαστῆς αὐτοῦ κατασκευῆς ὑπάρχει μόνον, ἀκριβῶς εἰπεῖν, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς διατηρήσεως, διατροφῆς καὶ ὑπερωσπίσεως τῶν νεύρων. Τὰ δὲ φυτὰ, τὰ ζῶα, τὸ ὕδωρ, ὁ ἀὴρ, καὶ πλεῖστα ἄλλα τῆς γήινης δημιουργίας εἰσὶν ὠρισμένα διὰ τὴν διατροφήν καὶ τὴν συντήρησιν τοῦ σώματος. Δεσμοὶ θαυμαστοὶ καὶ ἀπόρρητοι συνδέουσιν οὕτω τὴν ψυχὴν πρὸς τὸ σύνολον τῶν ὄντων· ἐνῷ δὲ ἡ ἐνέργεια τῆς ψυχῆς ἐστὶ δυνατὴ μόνον διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ κόσμου, πρὸς συντήρησιν τοῦ κόσμου ἀπαιτεῖται ἐξάπαντος ἡ ἐνέργεια τῆς ψυχῆς.

ὦ Θεέ, πόσον θαυμαστά εἰσι τὰ ἔργα Σου! Ὅποια ἄπειρος ποικιλία ἐν τοῖς δημιουργήμασί Σου! Καὶ ὅμως πάντα τὰ πλάσματά Σου εἰς ἐνότητα ἀπολήγουσι, πάντα ἀποτελοῦσιν ἐν μόνον ὅλον ἀπέραντον καὶ ἀδιαίρετον! Οὐδὲν περιττόν, οὐδὲν ἐλλειπὲς ἐν τῷ ἀπείρῳ τῶν ὅλων συστήματι. Τὸ λεπτότατον κονιορτοῦ ψῆγμα, τὸ ἐντὸς ἡλιακῆς ἀκτίνος αἰωρούμενον, εἶνε ἐπίσης ἀναγκαῖον εἰς τὸ σύνολον τοῦ Παντός ὡς ὁ ἥλιος αὐτός. Τὸ βοτάνιον, τὸ θάλλον εἰς τὰ βάθη ἀπωτάτῳ κειμένης ἐρήμου μακρὰν πάσης ἀνθρωπίνης ὀψείας, ἐστὶ τόσον ἀπαραίτητον εἰς τὴν ὑπάρξιν τοῦ ὅλου, ὅσον ἡ δρυς τῆς κοιλάδος, ὅσον ἡ ἐπὶ τοῦ ὄρους πίτυς. Ὡσαύτως τὸ ἄκαρι καὶ τὸ σκαλήκιον, ὅπερ γεννᾶται ἐπὶ μίαν στιγμὴν ἐντὸς ἐλαχίστης δρόσου βραχίδος καὶ μετὰ τῆς βραχίδος αὐτῆς ἐξαφανίζεται, ἐστὶν ἐξ ἴσου σπουδαῖον πλάσμα ἐν τῷ συνόλῳ, ὅσον ὁ ἐλέφας καὶ ἡ φάλαινα. Πῶς εἶνε δυνατόν ὁ ἄνθρωπος, ὁ γινώσκων Σὲ καὶ τὰ ἔργα Σου, νὰ ἀμφιβάλλῃ περὶ τῆς αἰωνίου διαρκείας τοῦ νοητικοῦ ἡμῶν πνεύματος; Τί δὲ νὰ σημαίῃ δύναται ἐνταῦθα ἡ λέξις ἐκμηδένισις, καταστροφή; Τὰ ἀποτελέσματα τῶν δυνάμεων ἢ τῶν παραγόντων τὰς δυνάμεις πνευματικῶν δύνανται νὰ μεταβληθῶσι τότε δὲ λέγομεν, ὅτι τὸ ὅρος καταπίπτει, τὸ δάσος καίεται, τὸ φυτὸν μαραινέται, τὸ ζῶον θνήσκει· ἀλλ' αἱ δυνάμεις ἢ τὰ πνεύματα οὐδὲν ἐνέκα τούτου μεταβάλλονται. Ἀποτελοῦσι δὲ τὸ σύνολον τῆς θείας δημιουργίας αὗται αἱ δυνάμεις, αὐτὰ τὰ πνεύματα, καὶ οὐχὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν, τὰ ποικίλα καὶ εὐμετάβολα. Ἡμεῖς δὲ ἀποκαλοῦμεν, σώματα μὲν, τὰ ἀποτελέσματα τῶν δυνάμεων καὶ τῶν πνευμάτων, κόσμον δὲ, τὸ σύνολον τῶν τε αἰτίων καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων.

Δὲν γνωρίζομεν ἄρα ἡμεῖς αὐτὴν τὴν οὐσίαν τῶν πραγμάτων, ἤγουν τὰς ὑποκεκρυμμένας δυνάμεις, καθὼς οὐδὲ τὸ πνεῦμα ἡμῶν γνωρίζει ἑαυτὸ καὶ τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ φύσιν. Γινώσκομεν δὲ μόνον τὰς ἐνεργείας καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν δυνάμεων ἐπὶ τῆς κυρίας ἡμῶν δυνάμεως, ἐπὶ τῆς ψυχῆς, τοῦτο δὲ συντελεῖται τῇ συνδρομῇ ἄλλων ἐν μέσῳ κειμένων δυνάμεων, αἵτινες δὲν παύουσι μεταδίδουσαι ἔνθεν καὶ ἔνθεν τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἐνεργητικότητα.

Ἰπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην δύναμεθα νὰ θεωρήσωμεν τὰς ἥττονας καὶ μέσας αὐτὰς δυνάμεις ὡς ὄργανα τῆς ψυχῆς. Αἱ δὲ λεγόμεναι ἐξωτερικαὶ αἰσθήσεις εἰσὶν αἱ σπουδαιότεραι τῶν δυνάμεων αὐτῶν.

Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι αἱ αἰσθήσεις ἡμῶν παριστῶσιν ἡμῖν τὰ πράγματα ἄλλως ἢ ὅπως πραγματικῶς εἰσι, καὶ ὅτι ἐκλαμβάνομεν τὰ ἐπὶ τοῦ νευρικοῦ ἡμῶν συστήματος παραγόμενα ἀποτελέσματα ἀντὶ αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ἀντὶ αὐτῶν τῶν ἀρχικῶν δυνάμεων, ἀλλ' ἡ ἀπάτη αὕτη οὐδόλως ἐστὶν ἐπιβλαβής. Ὅπως τύχωμεν τοῦ σκοποῦ τῆς ὑπάρξεως ἡμῶν, δὲν ἔχομεν χρεῖαν νὰ γνωρίσωμεν τὴν οὐσίαν αὐτῆς τῶν πραγμάτων καὶ τῶν δυνάμεων τῆς φύσεως, ἀλλὰ μόνον τὰς σχέσεις, ἐν αἷς εὐρισκόμεθα πρὸς τε τὰ πράγματα καὶ πρὸς τὰς δυνάμεις αὐτὰς. Τοῦτο ἀρκεῖ εἰς τέλει τῶν θείων τοῦ Θεοῦ ροῦ σχεδίων.

Ἐξ ὅλων τῶν ἐξωτερικῶν αἰσθήσεων ἡ ἁπαντὸ ἡμέτερον σῶμα περιλαμβάνουσα ἐστὶν ἡ ἀφή. Ὅργανα δὲ τῆς αἰσθήσεως ταύτης εἰσὶ τὰ πανταχοῦ ὑπὸ τὴν ἐπιδερμίδα ἐκτεινόμενα ἄκρα τῶν νέρων. Ἡ ἐλαχίστη ψαῦσις παράγει ἐρεθισμόν τινα, ὅστις ταυτοχρόνως ἀνακοινοῖ εἰς τὴν ψυχὴν πάθημά τι. Μολοντί δὲ ἅπανα ἡ ἐπιφάνεια τοῦ σώματος εἶνε οὕτω παρσκευασμένη, ὥστε δι' αὐτῆς νὰ αἰσθανώμεθα τὰς ἐξωτερικὰς ἐντυπώσεις, ἡ αἴσθησις τῆς ἀφῆς εὐρηται εἰς ὑπέρτατον βαθμὸν ἀνεπτυγμένη ἐν τοῖς ἄκροις τῶν δακτύλων τῆς χειρὸς, ἅτινα ἀντικαθιστῶσι παρ' ἡμῖν τὰς παρ' ἄλλοις ζώοις λίαν εὐερεθίστους κεραίας. Ἐν τοῖς ἄκροις τῶν δακτύλων τὰ νευρὰ ἀποτελοῦσι μικροὺς χόνδρους, καταλλήλους ἵνα καθιστῶσι τὰς ἐντυπώσεις ζωηροτέρας τε καὶ ἐναργεστέρας· ἡ δὲ λεπτότης τῆς αἰσθήσεως ταύτης εἶνε εἰς ἄκρον ἐπιδεκτικὴ τελειοποίησις, ὥστε πολλάκις ἐκ γενετῆς τυφλοὶ, ἀσκήσαντες αὐτὴν, ἠδυνήθησαν νὰ διακρίνωσι διὰ τῆς ψηλαφήσεως τὰ διάφορα χρώματα, ὧν οὐδεμίαν ἄλλως εἶχον ἰδεάν.

Ἡ ἀφή εἶνε πρὸς τούτοις τὸ κοινότερον αἰσθητήριον παρὰ τοῖς ζώοις. Πλείστα εἶδη ζῶων στεροῦνται τῆς ὁράσεως, τῆς ἀκοῆς ἢ τῆς ὀσφρήσεως, ὀλίγα δὲ δὲν ἔχουσι τὴν ἀφῆν, ἥτις καὶ κυρίως αἰσθησις ἀποκαλεῖται. Τὰ στερούμενα δὲ τῆς αἰσθήσεως ταύτης ἔχουσι καὶ ὀλιγωτέραν ἐκουσίαν κίνησιν. Τὰ ὄστρεα, ἅπερ εἰσὶν ἀμέτοχα αἰσθητικῆς δυνάμεως, οὐδὲ κινοῦνται σχεδὸν, ἐνὺ τὰ πτηνὰ, ὧν τὸ αἰσθητικὸν ἐστὶ λίαν ἀνεπτυγμένον, εἰς ἀδιάκοπον σχεδὸν ζῶσιν κίνησιν. Ἀλλὰ καὶ τινα ἐκ τῶν φυτῶν παρέχουσιν ἔνδειξιν αἰσθητικότητος τινος· φαίνονται εὐαίσθητα εἰς τὴν θίζιν, συστέλλονται προσβαλλόμενα, ἐξανθοῦσι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας καὶ στρέφουσι τὰ φύλλα αὐτῶν πρὸς τὸ φῶς.

Ἡ αἴσθησις ἐστὶ τὸ βέβαιον σημεῖον τῆς ζωῆς· ὑπάρχει δὲ καὶ εἰς τὰ ἐντὸς τοῦ ἡμετέρου σώματος, πανταχοῦ ὅπου εἰσδύουσι τὰ νεῦρα. Ἡ πεῖνα καὶ ἡ δίψα εἰσὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς αἰσθήσεως ταύτης ἐν τοῖς ἐντοσθίοις ἡμῶν.

Πάντα τὰ λοιπὰ αἰσθητήρια ἔχουσι καὶ τὴν αἴσθησιν τῆς ἀφῆς. Καὶ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ διὰ τῶν ὠτων, καὶ διὰ τῆς γλώσσης καὶ τοῦ οὐρανίσκου, καὶ διὰ τῶν ὀσφρητικῶν ὀργάνων αἰσθάνομεθα. Ἀλλ' εἰς ἕκαστον τῶν αἰσθητηρίων αὐτῶν ἡ ἐπαφή καὶ ἡ ἐντεῦθεν προερχομένη αἴσθησις εἰσὶ διάφοροι. Ὅσην τρυφερότητα καὶ εὐαισθησίαν καὶ ἂν ἔχωσιν ἡ γλῶσσα καὶ τὰ χεῖλη ἡμῶν, ὅταν κλείσαντες τοὺς ὀφθαλμοὺς ψηλαφήσωμεν δι' αὐτῶν τὰ ἀντικείμενα, δὲν λαμβάνομεν τοσοῦτον ὀρισμένην καὶ σαφῆ ἔννοιαν τῶν ψηλαφηθέντων, ὅσον διὰ τῆς τῶν ἄκρων δακτύλων ἀφῆς.

Ὁ Θεὸς φαίνεται περιέβαλε πανταχόθεν τὸ σῶμα ἡμῶν νεύροις, οἷονεὶ δικτυωτῶ ὑφάσματι, ὅπως οὕτω θέσῃ ἡμᾶς πανταχόθεν εἰς ἀδιάκοπον κοινωνίαν πρὸς τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον, καὶ ὅπως ταυτοχρόνως προαγγέλληται ἡμῖν ὁ κίνδυνος ὁ ἀπειλῶν τὸ περικάλυμμα τῆς ψυχῆς ἡμῶν· διότι πᾶσα τῶν νεύρων προσβολὴ προξενεῖ ἀμέσως εἰς τὴν ψυχὴν αἰσθημὰ τι εὐάρεστον ἢ δυσάρεστον. Ἡ αἴσθησις αὕτη τῆς ἡδονῆς ἢ τοῦ πόνου δὲν ἔχει τὴν ἔδραν αὐτῆς ἐν τοῖς αἰσθητηρίοις, ἀλλ' ἐν τῇ ψυχῇ. Ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τῆς ψυχῆς κεῖται ν' αὐξήσῃ ἢ νὰ ἐλαττώσῃ τὴν νευρικήν εὐαισθησίαν, προσηλοῦσα τὴν προσοχὴν καὶ τὴν ἐνεργητικότητά αὐτῆς εἰς τὸ μέρος, τὸ λαβὼν τὴν προσβολήν, ἢ ἀποσπῶσα αὐτὰς ἀπ' αὐτοῦ. Ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ σμικρύνῃ τὸν πόνον αὐτοῦ ἀπασχολῶν τὸν νοῦν του περὶ ἄλλα ἀντικείμενα εὐάρεστα.

Διὰ τῆς ἀφῆς πρῶτον διορθώνομεν καὶ συμπληροῦμεν τὰς περὶ τῆς μορφῆς καὶ τῆς ἐκτάσεως τῶν πραγμάτων ἐννοίας ἡμῶν. Δι' αὐτῆς μαθαίνομεν τὴν σκληρότητα, τὴν μαλακότητα, τὸ ἰσχυρὸν, τὰς τραχύτητας, τὴν ὑγρότητα, τὴν ζωηρότητα, τὴν θερμοκρασίαν, τὸ εὐκίνητον, καὶ ἄλλας ιδιότητας τῶν σωμάτων. ἔχοντες ὅρασιν, ἀλλ' ἐστερημένοι ἀφῆς, ἠθέλομεν θεωρεῖ τὸν περὶ ἡμᾶς κινούμενον κόσμον ὡς ἄθροισμα πολυειδῶς μεταβαλλομένων εἰκόνων, ὁμοίων ταῖς ἐν ἐνυπνίῳ παρυσιαζομέναις, καὶ ἠθέλομεν περιπλανᾶσθαι ἐν μέσῳ τῶν φαντασμάτων αὐτῶν ἄνευ οὐδεμιᾶς πρὸς αὐτὰς κοινωνίας.

Ἐν τούτοις, ἂν καὶ φαίνεται ὅτι διὰ τῆς ἀφῆς ἐρχόμεθα εἰς ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὸν ἐξω ἡμῶν κό-

σμον καὶ γινόμεθα, οὕτως εἰπεῖν, κύριοι τῶν πραγμάτων, δὲν μανθάνομεν διὰ τοῦ αἰσθητηρίου αὐτοῦ πλείότερον ἢ διὰ τῶν λοιπῶν· διότι καὶ ἡ γλῶσσα καὶ ὁ οὐρανίσκος τίθενται εἰς ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὰ πράγματα διὰ τῶν νεύρων τῆς γεύσεως, καὶ τὰ ὄργανα τῆς ὀσφρήσεως διεγείρονται ἀμέσως ἐκ τῶν ἐν τῷ περιέχοντι ἀναθυμιάσεων τῶν πραγμάτων, καὶ τὰ νεῦρα τῆς ἀκοῆς καὶ τῆς ὀράσεως κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐνεργοῦσιν, ἀμέσως ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων ἢ τῶν δυνάμεων αὐτῶν προσβαλλόμενα.

Ὅπως δὲ ποτε ὅμως, ἄνευ τῆς ἀφῆς, τὸ σῶμα δὲν ἤθελεν ἀπολαύει ἀληθοῦς ζωῆς. Ἡ ἀφὴ ἐστὶν ὁ φύλαξ, ὁ ὑπὸ τοῦ Πλάστου τεθείς εἰς φυλακὴν τοῦ σώματος, ὁ ἐγρηγορῶν ἵνα ἀπομακρύνῃ μὲν ἀπ' αὐτοῦ πάντα κίνδυνον, προσεγγίξῃ δὲ αὐτῷ πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν συντήρησιν αὐτοῦ. Ἀναγνωρίζω τὴν θεῖαν Σου Πρόνοιαν, ὦ Δημιουργέ, ἐν τῇ ἀκριβεῖ καὶ ἀφθόνῳ διαμονῇ τῶν αἰσθητηρίων νεύρων ἐφ' ἅπασαν τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σώματός μου· ἐννοῶ δὲ πόσον ἡ συντήρησις αὕτη τοῦ γῆνιου περικαλύμματος τῆς ψυχῆς μου ἐστὶ σπουδαία διὰ τὴν τελειοποίησιν αὐτῆς. Ὁ ἐλάχιστος πόνος μὲ ἐξεγείρει, ἐλκύει τὴν προσοχήν μου πρὸς τὸ προσβαλλόμενον μέρος καὶ μοὶ ἐπιτάσσει νὰ προφυλαχθῶ· τούναντιον δὲ πᾶσα εὐάρεστος αἴσθησις μοὶ ἀναγγέλλει ὅτι τὸ θαυμαστὸν τῆς ψυχῆς μου ὄργανον εὐρίσκεται ἐκτὸς κινδύνου.

Ἀλλ' ὁποία ἀνατροπὴ τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ τῆς φύσεως τὸ νὰ νομίζῃ τὸ πνεῦμά μου, ὅτι ἐπλάσθη ἕνεκα τῶν αἰσθητικῶν αὐτῶν ὀργάνων, καὶ ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ προορισμὸς εἶνε τὸ νὰ τρέφῃ καὶ νὰ θεραπεύῃ αὐτὰ παντὶ τρόπῳ! Πῶς νὰ φαντασθῇ τις, ὅτι ὁ τέκτων, ὁ χειρωναξὲς ἔλαβον τὴν ζωὴν μόνον ἵνα χρησιμεύωσι τοῖς ἐργαλείοις καὶ ἵνα γίνωσι δούλοι αὐτῶν! Τοῦτο ἤθελεν εἶσθαι διαστροφή ὅλων τῶν ἰδεῶν, σύγχυσις τοῦ σκοποῦ καὶ τῶν μέσων, ἀληθῆς περὶ ἀποστροφή!

Τί δὲ πράττει ὁ ἐν χλιδῇ ἀνατεθραμμένος συβαρίτης, ὁ ἀποφεύγων πᾶσαν δυσάρεστον ἐντύπωσιν; Τί πράττει ὁ λᾶγνος, ὁ πρὸς τὰς ἡδονὰς ἀκρατής, ὅστις οὐδὲν γινώσκει ἀγχιθὸν ἀνώτερον τοῦ γαργαλισμοῦ τῶν ὀργάνων τῆς φρενικῆς αἰσθητικότητος; Δὲν εἶναι δούλος νεύρων του τινῶν; Δὲν ἐργάζεται καὶ δὲν μεριμνᾷ ὑπὲρ μόνων αὐτῶν; Ὑπὲρ αὐτῶν δὲν θέτει εἰς κίνησιν ἅπασαν τὴν ὑπαρξίν αὐτοῦ; Δὲν ζῇ ἡ ψυχὴ του ἐν μόνοις αὐτοῖς;

Ἄνευ δικαίας ἐκτιμήσεως τοῦ ὀργάνου, ὕπερ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεός, καθιστάμεθα ἀλυσίτελεις τῇ κοινωνίᾳ. Ἄλλ' οὐδὲ νὰ καταχρώμεθα πάλιν πρὲς τοῦ ὀργάνου αὐτοῦ, ἄλλως θέλει κατασταθῇ ἀνεπιτήδεια πρὸς ἐνέργειαν τῆς ψυχῆς. Ὀλόκληρον τὸ σῶμα ἡμῶν, κατὰ μείζονα δὲ λόγον μέρητινὰ τοῦ νευρικοῦ συστήματός ἐστιν ἀσυγκρίτως ἥττονα τῆς ψυχῆς. Τὸ συμφέρον τῆς ψυχῆς δύναται ἐπὶ τέλους ν' ἀπαιτήσῃ καὶ αὐτὴν τὴν θυσίαν τοῦ ὀργάνου. Συμφέρον δὲ τῆς ψυχῆς ἐστὶν ἡ ἡθικὴ αὐτῆς ἐλευθερία, ἡ ἀρετὴ αὐτῆς.

Ὁ διαθρύπτων τὸ ἑαυτοῦ σῶμα ἐκτίθησιν αὐτὸ εἰς μεγαλειτέρους κινδύνους, ἢ ὁ διαπονῶν τὸ σῶμα καὶ σκληρύνων αὐτὸ πρὸς τὰς δυσαρέστους ἐντυπώσεις καὶ προσβολάς. Ἐάν τις ἀποφεύγῃ πᾶσαν κίνησιν τῆς ψυχῆς, πάντα ὁπωσοῦν βίαιον κλονισμόν τοῦ νευρικοῦ αὐτοῦ συστήματος, κινδυνεύει νὰ ἴδῃ τὴν παντελεῖ σὺγχυσιν καὶ τὴν καταστροφὴν τῶν νεύρων αὐτοῦ ὑπὸ τυχαίων συμβάντων, ἅπερ μεθ' ὅλης τῆς προνοίας ἀδυνατεῖ νὰ προλάβῃ.

Ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη ἵνα ἀκαταπαύστως εὐρίσκηται εἰς συναφὴν καὶ σχέσιν πρὸς τὴν περικυκλοῦσαν αὐτὸν φύσιν. Ἡ ποικίλη ἐνέργεια τοῦ ἀέρος καὶ αἱ παντοειδῆς ἐναντιότητες, ἀντὶ νὰ καταβάλλωσιν, ἐνισχύουσι καὶ αὐξάνουσι τὰς δυνάμεις αὐτοῦ. Ἡ δὲ ἀποφυγὴ πάσης ἐκ τῶν ἐξωτερικῶν πραγμάτων προερχομένης δυσχερείας καὶ ἀηδίας κατὰ μικρὸν ἐξασθενεῖ τὸ σῶμα, καταστρέφει τὴν υἱείαν καὶ καθίστησι τὴν ψυχὴν δούλην τῆς περιβαλλούσης αὐτὴν καὶ ἥδη ἀχρήστου γενομένης ὕλης.

Πόσον ἀξιοκάταφρόνητος πρέπει νὰ φαίνεται εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου ὁ θηλυδρίας ἐκεῖνος, ὁ τῷ ἰδίῳ σαρκίῳ δουλεύων, ὅστις ἀνταλλάσσει τὴν εἰγένειαν τῆς ψυχῆς του ἀντὶ ἡδονῆς νεύρων τινῶν! Ὁ τοιοῦτος καταβιάζει ἑαυτὸν κάτω τοῦ ἀλόγου ζώου. Ἄλλ' ἀνατρέπων τοὺς νόμους τῆς φύσεως δὲν μένει ἀτιμώρητος. Ἐκ περιτροπῆς ἀτονία καὶ υπερβολικὴ ἐρεθιστικότης λυμαίνονται καὶ καταστρέφουσιν αὐτόν· αὖρα ὀλίγον ζωηρὰ συνταράσσει τὴν υἱείαν αὐτοῦ· ὁ ἐλάχιστος κόπος τὸν καταβάλλει. Ἐνῶ δὲ ὁ τῶν σωματικῶν αὐτοῦ ὀργάνων ὑπέρτερος, ὁ διευθύνων αὐτὰ κατὰ τοὺς κανόνας τῆς φρονήσεως, συντηρεῖ ἐπὶ μακρὸν ἀκμαίαν τὰς δυνάμεις του, ὁ τῶν ἡδονῶν ἡττων ταχέως ἀπομαραίνεται καὶ ὁ τρυφερόβιος ὀλιγοστεύει τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς του, δι' ὑπερβαλλούσης δὲ περὶ τοῦ σώματος φροντίδος καθίστα-

ται ἀφρόνως αὐτὸς ἑαυτοῦ καταστροφεὺς καὶ αὐτόχειρ.

Πάτερ, Δημιουργὲ τῆς ζωῆς μου, ὁ τοσοῦτον θαυμασίως καὶ ἀκαταλήπτως πλάσας με! ὅσον πλείότερον θεωρῶ τὰ ἔργα τῆς Σῆς πανσόφου Παντοδυναμίας, τοσοῦτον ἐναργέστερον ἀναγνωρίζω τὴν θέλησίν σου καὶ τὸ ἐμὸν καθήκον. Ἀναγνωρίζω ἐν τοῖς δημιουργήμασί σου ἀνωτέρας καὶ κατωτέρας δυνάμεις. Σὺ ἐπλάσας με πλάσμα σύνθετον καὶ ἐκ τῶν πρώτων καὶ ἐκ τῶν δευτέρων. Σὺ με ἀνέδειξας μέτοχον λόγου καὶ ἐλευθερίας, ἵνα κατ' ἀνάγκην ἐκλέξω καὶ κηρύξω ἑμαυτὸν ἡ ὑπὲρ τῶν σωματικῶν, τῶν τυφλῶν καὶ ἀναισθητῶν δυνάμεων, ἡ ὑπὲρ τῶν πνευματικῶν, τῶν γνῶσει καὶ ἐλευθερίᾳ θελήσει πεποικισμένων.

Ἡ σπουδαία αὕτη καὶ ἴσως δι' ἅπασαν τὴν αἰωνιότητα κρίσιμος ἐκλογὴ ἔσται μοι δυσχερής; Ἄν ἔδωκας αἰσθητικότητα τῷ νευρικῷ μου συστήματι, μὴ δὲν ἔθεσας συγχρόνως ἐν τῷ βάθει τῆς ψυχῆς μου τὸ αἶσθημα τῆς ἀξίας αὐτῆς; Δὲν εἶμαι πνεῦμα, ὦ Θεέ μου; Δὲν εἶμαι Σὸν ἐμφύσημα, ἀτμὶς θείας φύσεως; Διὰ τί ν' ἀναμίζω καὶ νὰ συνταυτίσω τὸ ἐν ἐμοὶ ἀφθάρτον καὶ ἀθάνατον μετὰ τῶν ταπεινοτέρων γῆινης φύσεως δυνάμεων, ἃς ἔταξας ὡς ὄργανα τῆς ψυχῆς μου; Ὅχι, ὦ Θεέ μου, ὅχι· αἱ ἐκ τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων ἡδοναὶ ἡ τὸ εὐάρεστον αὐτῶν ἄθρυμα δὲν πρέπει νὰ μ' ἐλκύωσι. Σὺ εἶσαι τὸ ἀντικείμενον τῆς ἄκρας ἀγάπης μου! Αἰσθάνομαι ἑμαυτὸν ἀκατασχέτως ἐλκυσόμενον πρὸς τὴν τελειότητα ἐκείνην, ἧς εἶσαι τὸ κέντρον καὶ πρὸς ἣν με ἀνακαλεῖ ζωηρῶς ὁ Ἰησοῦς διὰ τε τοῦ βίου καὶ διὰ τοῦ παραδείγματος Αὐτοῦ.

Ὅθεν ἐρρέτω ἀπ' ἐμοῦ πᾶσα μαλθακότης, πᾶς ἀβροδίαιτος βίος, πᾶσα κατὰχρησις τοῦ σώματος μου! Διότι τὸ οἰκητήριον τοῦτο τοῦ ἀθανάτου πνεύματός μου ἐστὶ Σὸν ἱερόν. Δὲν θέλεις δὲ, ὦ Δίκαιε Μισθαποδότα, ζητήσῃ παρ' ἐμοῦ μίαν ἡμέραν λόγον τῆς χρήσεως, ἣν ἐποίησα τῶν ἐμπιστευθέντων μοι ὀργάνων;

(Ἐκ τοῦ Δ'. τόμου τῶν Ὁρησκευτικῶν Μελετῶν).